

Beweegvriendelijke Inrichting Openbare Ruimte

De stad als sportschool

Steeds meer mensen gebruiken de openbare ruimte als sportaccommodatie.

Alleen, in een klein groepje of georganiseerd in meer vluchtige en flexibele sportgemeenschappen wordt er inmiddels meer gesport dan bij sportverenigingen of fitnesscentra. De fysieke en sociale omgeving zijn, veelal onbewust, van invloed op het beweeggedrag van mensen. Of mensen er gebruik van maken, is van meer factoren afhankelijk dan alleen de fysieke infrastructuur. Hoe krijg je de mensen in de openbare ruimte in beweging?

De harde infrastructuur (inrichting), zachte infrastructuur (aanbod en organisatie) en kennis over het proces om te komen tot een optimale inrichting, bepalen gezamenlijk in hoeverre de potentie van de openbare ruimte wordt benut. Een beweegvriendelijke openbare ruimte heeft een preventieve werking op de gezondheid van mensen en levert daarmee een belangrijke bijdrage aan gezond ouder worden. Maar waar wordt bewogen, vinden ook ontmoetingen plaats. De socialiserende werking van de beweegvriendelijke ruimten heeft effect op de leefbaarheid van een wijk, buurt of dorp. Door mensen te laten bewegen en elkaar te ontmoeten, met name in wijken waar veel mensen wonen met

een lage Sociaal Economische Status (SES), kunnen zorgkosten dalen en kan sociaal-maatschappelijke problematiek worden teruggedrongen. Daarnaast is een dynamisch en beweegvriendelijk natuurgebied een aantrekkelijke toeristische bestemming, waarbij het positieve effecten heeft op de economie van de regio en kansen biedt voor ondernemers om toeristische arrangementen te ontwikkelen.

In Groningen

Groningen zet nadrukkelijk in op het zichtbaarder en bereikbaarder maken van sportvoorzieningen, waarbij sport en spel meer onderdeel uitmaken van de openbare ruimte. De nota 'De Bewegende Stad' moet Gro-

De Oosterkade in Groningen is ingericht als een multifunctionele sport- en speelplek.

ningen de komende jaren sport- en beweegvriendelijker maken. Groningen heeft daarom in samenwerking met de InnovatieWerkPlaats Beweegvriendelijke Inrichting Openbare Ruimte (BIOR) het afgelopen jaar een aantal kansen benut om de openbare ruimte zo in te richten dat het uitnodigt tot spelen, bewegen en ontmoeten.

In de periode januari tot juni 2016 is in de stad Groningen onderzoek gedaan naar de ontwikkeling van de vernieuwde beweegvriendelijke inrichting van openbare ruimte en de mogelijkheden voor lokale overheid om de uitkomsten te integreren in vernieuwend sportbeleid. In het kader van de 'Bewegende Stad' zijn er van januari 2015 tot mei 2016 drie concrete projecten gerealiseerd in de stad Groningen:

- Outdoor Fitness Reitdiep (outdoor fitnessapparaten)
- Hunze- van Starckenborgh (sport- en speelvoorzieningen)
- Oosterkade (multifunctionele sport- en speelplek)

Het uitgevoerde onderzoek bestond uit een procesevaluatie en monitoring. De procesevaluatie geeft inzicht in hoe de vernieuwde inrichting tot stand is gekomen. Bij de monitoring is bekeken in hoeverre de vernieuwde inrichting van de openbare ruimte uitnodigt tot meer bewegen, sport en spelen. Hierbij is onderzocht in welke mate de voorzieningen worden gebruikt, wie de gebruikers zijn en hoe tevreden de gebruikers zijn over de vernieuwde voorzieningen.

Initiatief van burgers

Burgerinitiatief en -participatie lijken van groot belang bij de totstandkoming en de tevredenheid van de locatie. Dit kan variëren van een lang en zeer intensief tot een kort en matig intensief traject, waarbij de laatste variant effectiever blijkt met hetzelfde eindresultaat tot gevolg. Het is essentieel dat het initiatief van de burgers komt en dat deze groep constant wordt betrokken bij het proces. Bij de uitgevoerde projecten is gebleken dat het positief werkt om tijdens een bijeenkomst op een creatieve en interactieve manier met de burgers aan de slag te gaan. Op basis daarvan worden de ideeën en behoeften van de (potentiële) gebruikers gevisualiseerd, geïnventariseerd en vervolgens door experts vertaald naar een ontwerp. Dit ontwerp wordt aan de burgers ter beoordeling voorgelegd en na wat laatste aanpassingen wordt het definitieve ontwerp gepresenteerd aan alle geïnteresseerden. Deze methode maakt dat iedereen de mogelijkheid heeft om mee te denken en een vernieuwde plek te creëren die voldoet aan de wensen van de wijk. De samenwerking tussen de verschillende experts (gemeente, hogeschool, leveranciers, et cetera) speelt een belangrijke rol om het proces zo goed en compleet mogelijk te laten verlopen.

Budget heeft geen invloed

Uit de onderzoeksresultaten blijkt dat de vernieuwde inrichting uitnodigt tot frequenter sporten, bewegen en/of spelen. Op de locaties Reitdiep en Oosterkade waren

P PRAKTIJK

< 48

‘Ik kan gewoon voor m’n huis sporten wanneer ik wil, dat is ideaal. Ik ben ook naar de inloopavond geweest om aan te geven wat ik graag op deze plek terug wilde zien’

Gebruiker multifunctionele sport- en speelplek Oosterkade

weinig sportieve voorzieningen. De vernieuwde inrichting is door de omgeving positief ontvangen, maar lijkt niet de reden dat de gebruikers zijn gaan sporten en bewegen in de openbare ruimte. Deze gebruikers waren er namelijk al actief, maar door de vernieuwing wordt er wel frequenter gesport in de openbare ruimte. Door de vernieuwing zijn de actieve sporters in de buurt hun bestaande sportmoment(en) gaan verplaatsen naar de openbare ruimte. Dit kan te maken hebben met het feit dat twee van de drie locaties recentelijk zijn geopend en de bewoners meer tijd nodig hebben om te wennen aan de nieuwe inrichting en het sporten in de openbare ruimte. De weersomstandigheden en (het moment van) de dag hadden verrassend genoeg geen invloed op het gebruik van de vernieuwde inrichting. Verder is er een groot budgetair verschil tussen de locaties, maar dit heeft geen invloed op het gebruik en de tevredenheid.

De drie projecten verschillen in geografische ligging en ook met betrekking tot de SES van de betreffende wijk. Een lage SES van een wijk kan meer effect behalen op het beweeggedrag van de wijkbewoners. In wijken waar het beweeggedrag al hoog is, zal door een dergelijke vernieuwde inrichting relatief weinig verbetering zichtbaar zijn. Het effect om meer mensen te laten bewegen door middel van het beweegvriendelijk inrichten van de openbare ruimte is het grootst in wijken met een lage SES.

Lessons learned

01 Het gebruik van de vernieuwde inrichting in de openbare ruimte en de tevredenheid van de gebruikers worden sterk beïnvloed door de mate waarin de bewoners betrokken zijn bij de tot-

‘De reden dat ik meerdere keren heb gesport op de fitnessplek is omdat het er heel uitnodigend uitziet. Er loopt een pad dwars doorheen en het zit ook vlak naast een fietspad. Je kunt er niet langs rennen zonder het te proberen’

Bewoner Hunze

standkoming. De projecten waar de behoeften en dus het initiatief van de bewoners zelf komt of waar wijkbewoners actief zijn betrokken bij het proces, hebben een grotere kans van slagen. De nieuwe inrichting sluit dan aan op de behoeften, waardoor de tevredenheid hoog is en de vernieuwde inrichting een waardevolle bijdrage levert en frequent wordt gebruikt. Aandachtspunt in dit proces blijft het betrekken van alle burgers (ook inactieven) uit de gehele wijk.

02 De vernieuwde inrichting lijkt niet de reden dat de gebruikers zijn gaan sporten in de openbare ruimte, maar door de vernieuwing wordt er wel frequenter in de openbare ruimte gesport. Dit hangt sterk samen met de SES van wijken. Het effect om meer mensen te laten bewegen door middel van het beweegvriendelijk inrichten van de openbare ruimte is het grootst in wijken met een lage SES. Het is dus aan te bevelen de focus te leggen op de lage-SES-wijken. Er ligt een grote uitdaging in het in beweging brengen en houden van inactieveelingen.

03 De openbare ruimte is de grootste sport- en bewegaccommodatie van Nederland en deze heeft dus veel potentie om mensen in beweging te zetten en te houden. Desondanks is nog weinig onderzoek gedaan naar het gebruik en de succesfactoren van deze openbare ruimte. Dit onderzoek was een eerste aanleiding, maar dit is slechts een begin. Om de openbare ruimte ook in de toekomst nog meer van waarde te laten zijn, is het zinvol om structureel onderzoek te doen naar het gebruik en hoe dit verder kan worden gestimuleerd. Op deze manier kan de effectiviteit van de vernieuwde inrichting op de beweegvriendelijkheid in kaart worden gebracht.

Het participatietraject voor sport- en speelvoorzieningen in de wijk Hunze in Groningen.

‘Vroeger woog ik 115 kilo, toen ben ik gaan trainen voor de 4 Mijl van Groningen en ben ik enorm afgevallen. Nu kom ik hier elke dag sporten voor mijn gezondheid’

Bewoner Paddepoel